

Právní způsobilost nezletilé osoby

Děti v Chorvatsku mají způsobilost k právům a právním úkonům (způsobilost k právům a povinnostem) a procesní způsobilost (způsobilost být v soudním řízení žalobcem nebo žalovaným). Děti nabývají způsobilost k právním úkonům (způsobilost uzavírat smlouvy a vyvolávat právní účinky, které by běžně vyvolaly při dosažení věku osmnácti let) pouze tehdy, pokud uzavřou manželství, stanou se rodiči (od šestnácti let) nebo uzavřou pracovní smlouvy (od patnácti let).

Přístup ke zvláštním řízením

Tyto zúčastněné strany se mohou zúčastnit **restitních řízení** s účastí dětí:

veřejný ochránce práv dětí (*pravobranitelj za djecu*),

specializovaní policisté v rámci ministerstva vnitra, kteří byli vyškoleni v práci s dětmi, které se staly obětí trestné činnosti či pachatelem,

soudy a soudci pro mladistvé v trestním řízení týkajícím se dětí,

specializovaní státní zástupci pro mladistvé v rámci státního zastupitelství,

advokáti specializující se na řízení za účasti dětí, kteří byli případně jmenováni předsedou soudu ze seznamu chorvatské advokátní komory (*Hrvatska odvjetnička komora*) (obvykle obhájci),

sociální pracovníci, kteří hrají v trestním řízení za účasti dětí hlavní úlohu,

specializované kliniky a nemocnice pro děti,

četné specializované nevládní organizace, odborní asistenti z jiné než právní oblasti (u soudů pro mladistvé a státního zastupitelství), dobrovolníci atd.

Účast dětí nebo nezletilých osob (do 23 let) v soudních řízeních je v případech, kdy spáchaly trestný čin, upravena zákonem o soudech pro mladistvé (*Zakon o sudovima za mladež*).

Městské soudy (*općinski sudovi*) vedou občanskoprávní řízení, včetně řízení, jež se týkají dětí, protože neexistují žádné zvláštní soudy, které by rozhodovaly pouze o sporech, jež se týkají dětí a nezletilých. Pro rozhodování ve věcech vyživovací povinnosti, existence či neexistence manželství, prohlášení manželství za neplatné a rozvodu, určení či zpochybnění otcovství nebo mateřství, jakož i péče o dítě a rodičovské odpovědnosti jsou v řízení v prvním stupni příslušné městské soudy.

Střediska sociální péče (*Centri za socijalnu skrb*) jsou veřejnými subjekty, které působí v oblasti ochrany a podpory dětí a mají možnost ovlivňovat soudní rozhodnutí. Střediska sociální péče mohou mít právní postavení účastníka řízení a mohou se účastnit soudních řízení rovněž jako vedlejší účastníci.

Vzhledem k tomu, že tato střediska hrají při ochraně dětí v soudních řízeních významnou úlohu, mají různé možnosti, jak se zasazovat o nejlepší zájmy dětí. Veřejný ochránce práv dětí je nezávislý orgán odpovědný pouze parlamentu, který byl zřízen s cílem spočívajícím v ochraně, sledování a prosazování práv a zájmů dětí.

Žádné zvláštní soudy nebo instituce zabývající se dětmi nebo nezletilými osobami ve správních řízeních neexistují. Správní soudy (*upravni sudovi*) jsou soudy s obecnou příslušností k řešení správních sporů, včetně sporů týkajících se dětí a nezletilých.

Všechny příslušné orgány zapojené do trestních řízení, jejichž účastníky jsou děti nebo nezletilé osoby, musí urychleně jednat, aby svou činnost dokončily co nejdříve. Podle zákona o soudech pro mladistvé (*Zakon o sudovima za mladež*) by mělo být v trestním řízení proti mladistvým, mladým dospělým a v případě trestných činů spáchaných na dětech řízení zahájeno a příslušná rozhodnutí soudy vynesena bez zbytečného odkladu. Naléhavé jsou i soudní řízení proti mladistvým pachatelům a vyšetřování a postupy prováděná policií a státními zástupci.

Prodlévání při vymáhání sankcí uložených mladistvým musí být omezeny na minimum a je rovněž povinností soudu zahájit toto řízení bez zbytečného odkladu poté, co soudní rozhodnutí nabylo právní moci, a neexistují žádné právní překážky jeho výkonu.

Řízení, v jejichž rámci se má rozhodnout o osobních právech dítěte, jsou neodkladná a první jednání by se mělo konat do patnácti dnů ode dne zahájení řízení. Rozhodnutí v řízeních týkajících se předběžných opatření, výkonu rodičovské odpovědnosti a osobního vztahu s dítětem a rozhodnutí o navrácení dítěte mají být vydána a doručena do třiceti dnů ode dne zahájení řízení. Soud druhého stupně vydá a doručí rozhodnutí do třiceti dnů ode dne obdržení opravného prostředku.

Pokud je oběť dítě nebo nezletilá osoba, má podle trestního řádu (*Zakon o kaznenom postupku*) právo být vyslechnuta, svědčit a účastnit se trestního řízení. Kromě toho mají děti i nezletilé osoby právo být informovány o důležitých skutečnostech, předkládat důkazy týkající se trestného činu a trestního řízení a podávat opravné prostředky. V rámci soudních jednání mají právo klást otázky podezřelým, svědkům a znalcům a předkládat svá vyjádření a vysvětlení týkající se těchto svědectví.

V praxi posuzují nejlepší zájem dítěte odborníci zapojení do postupů ochrany dětí a mohou soudu navrhnout opatření na ochranu dítěte. Posouzení nejlepšího zájmu dítěte vychází ze zásad a metod práce sociálních pracovníků, psychologů, učitelů a dalších.

Pro dosažení souladu s Evropskou úmlouvou o právech dítěte může soud jmenovat zvláštního zástupce dítěte v případě, kdy je nositel rodičovské zodpovědnosti vyloučen ze zastupování dítěte v důsledku svého střetu zájmů se zájmy dítěte. Tímto zástupcem je obvykle advokát s příslušnými zkušenostmi s řízením za účasti dětí. Zvláštní zástupci mohou být jmenováni v určitých soudních řízeních týkajících zbavení osobní svobody dítěte nebo nezletilé osoby, rozvodu a osvojení a v případech, které se týkají ochrany osobních práv a zájmů dětí.

Ochrana nejlepšího zájmu dítěte je jednou ze zásad zakotvených v chorvatské ústavě, kde je mimo jiné uvedeno, že rodiče nesou odpovědnost za výchovu, dobré životní podmínky a vzdělávání svých dětí a jsou odpovědní za zajištění práva dítěti na úplný a harmonický osobní rozvoj. V souladu s příslušnými právními předpisy musí stát věnovat zvláštní péči sirotkům a nezletilým osobám, které jejich rodiče zanedbávají, a každý má povinnost chránit děti a informovat příslušné orgány o možné újmě způsobené dítětem. Mladí lidé, matky a osoby se zdravotním postižením mají nárok na zvláštní ochranu při práci. Každý by měl mít přístup ke vzdělávání za rovných podmínek. Povinné vzdělávání je v souladu s právními předpisy bezplatné.

Sledování výkonu rozhodnutí v řízeních týkajících se dětí

Chorvatsko přijalo zákon o výkonu trestů, které byly uloženy mladistvým odsouzeným za trestné činy a přestupky (*Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje*).

Účelem uvedeného zákona je stanovit:

podmínky pro výkon trestů uložených dětem/nezletilým v trestním řízení z důvodu spáchání trestné činnosti, zejména v rámci nápravných opatření, zbavení osobní svobody ve věznici pro mladistvé a bezpečnostních opatření, a podmínky pro výkon trestů za přečiny spáchané dítětem/nezletilým.

Při zajišťování řádného zacházení s dětmi/nezletilými, kteří spáchali trestný čin, hrají významnou úlohu zástupci příslušného střediska sociální péče. Středisko sociální péče je rovněž odpovědné za předvolání dětí k výkonu nápravného opatření a za jeho předání k tomuto výkonu a poskytuje veškeré potřebné informace a podporu. Nápravná opatření mají za cíl poskytnout odsouzeným mladistvým pachatelům ochranu, péči, pomoc, dohled a obecné a odborné vzdělávání, čímž by měla ovlivnit jejich výchovu, rozvoj jejich celkové osobnosti a zlepšit jejich smysl pro odpovědnost, aby znovu nespáchali trestný čin.

Druhy nápravných opatření: soudní napomenutí, zvláštní povinnosti (jako jsou omluva poškozenému, náprava škody způsobené trestným činem v rozsahu, v jakém je to pro dítě možné, pravidelná školní docházka, nulová absence v práci, docházka na odbornou přípravu pro zaměstnání, které je vhodné vzhledem k jejich schopnostem a preferencím, přijetí pracovního místa a setrvání na něm, používání příjmu pod dohledem a v souladu s poradenstvím vedoucího nápravného opatření, účast na práci humanitárních organizací nebo na činnostech vedoucích k ochraně životního prostředí či daného místa, zdržení se návštěv některých míst, účasti na některých akcích nebo společnosti některých osob, které na ně mají špatný vliv, se souhlasem zákonného zástupce nezletilé osoby podstoupení léčebné péče nebo léčby drogové nebo jiné závislosti, účast na individuální nebo skupinové psychosociální terapii v poradenském středisku pro mládež, účast na kurzech odborné přípravy, nemožnost opustit místo svého trvalého nebo přechodného pobytu po delší dobu bez souhlasu střediska sociální péče, předání příslušnému středisku pro přezkum způsobilosti k řízení za účelem prověření znalostí dopravních předpisů, zákaz přibližování se k oběti a zákaz jejího obtěžování), zvláštní péče a dohled, zvláštní péče a dohled během denní péče v nápravném zařízení, předání do péče disciplinárnímu středisku, předání do péče nápravného zařízení, předání do péče zajišťovacího zařízení, předání do péče zvláštního nápravného zařízení.

Odnětí svobody ve věznici pro mladistvé je zvláštní druh zbavení osobní svobody, a to za zvláštních podmínek, pokud jde o uložení tohoto opatření, jeho trvání, účel a omezení, které z tohoto trestu plynou. K trestu odnětí svobody ve věznici pro mladistvé mohou být odsouzeni pouze starší mladiství pachatelé (nezletilí, kteří dosáhli věku šestnácti, ale nedosáhli ještě osmnácti let v době, kdy byl trestný čin spáchán), a to pokud spáchali trestný čin, za nějž lze uložit trest odnětí svobody v délce tří let nebo více, pokud v důsledku povahy a závažnosti trestného činu a vysoké míry zavinění nelze nápravné opatření odůvodnit.

Děti nebo mladiství, kteří nemají způsobilost k právům a právním úkonům, jsou zastupováni svými zákonnými zástupci, kteří je informují o soudních rozhodnutích a výkonu trestů.

V průběhu procesu o výkonu rozhodnutí mohou soudy po skončení mimosoudního řízení nařídít určitá ochranná opatření na ochranu dětí nebo nezletilých před zbytečnou újmou. Jedná se o tato ochranná opatření: omezení nevhodného kontaktu nebo omezení kontaktu s rodičem, prarodičem, bratrem nebo sestrou (nebo nevlastním bratrem či sestrou) dítěte nebo s manželem/manželkou dítěte.

Přístup k opravným prostředkům

a) Trestní řízení

Všechny osoby mají právo podat opravný prostředek proti rozhodnutí příslušného soudu, jak je stanoveno v použitelných ustanoveních trestního řádu. Proti rozsudku soudu prvního stupně se může – stejně jako státní zástupce, obžalovaný a obhájce – odvolat i dítě nebo nezletilá osoba, pokud jsou oběťmi trestné činnosti. Poškozený se může odvolat proti rozsudku, pokud jde o výrok o nákladech trestního řízení nebo o nároku na náhradu škody. Pokud však státní zástupce převzal stíhání od poškozeného jednatel jako soukromý žalobce, může se poškozený odvolat z jakéhokoli důvodu, který může rozhodnutí zpochybnit.

Všechny osoby, které mají právo odvolat se proti rozsudku, kterým se nezletilé osobě ukládá trest nebo nápravné opatření, nebo proti rozhodnutí o zastavení řízení, tak mohou učinit do osmi dnů od obdržení rozsudku nebo rozhodnutí. Odvolání ve prospěch nezletilé osoby může i proti její vůli podat obhájce nebo státní zástupce, manžel/manželka, příbuzný v přímé linii, adoptivní rodič, poručník, bratr, sestra a pěstoun. Soud druhého stupně může změnit rozhodnutí soudu prvního stupně tím, že uloží nezletilé osobě přísnější trest, a to pouze tehdy, je-li to navrženo v odvolání.

b) Občanskoprávní řízení

Děti a nezletilé osoby účastníci se soudních řízení mají právo podat stížnost, opravný prostředek nebo žalobu podle obecných pravidel stanovených občanským soudním řádem (*Zakon o parničnom postupku*) a zákonem o občanskoprávních závazcích (*Zakon o obveznim odnosima*).

Jelikož děti a nezletilé osoby obecně nemají způsobilost k právům a právním úkonům, jednájí jejich jménem obvykle jejich rodiče nebo poručníci jakožto jejich zákonní zástupci. Zákonný zástupce dítěte je oprávněn provádět jménem dítěte veškeré procesní úkony, včetně podání opravného prostředku. Proti rozsudkům soudů prvního stupně lze podat opravný prostředek, který pozastavuje výkon příslušného soudního rozhodnutí. Opravný prostředek lze podat z důvodu podstatného porušení ustanovení občanskoprávního řízení, nesprávného nebo neúplného zjištění skutečností a nesprávného použití příslušných právních předpisů. Lhůta pro podání opravného prostředku proti rozsudku soudu prvního stupně činí obvykle patnáct dnů ode dne doručení rozsudku.

Osvojení

Zákon o rodině (*Obiteljski zakon*) upravuje osvojení jako zvláštní formu rodinné a právní péče o děti a ochrany dětí bez náležité rodičovské péče, která vytváří dlouhodobý vztah mezi rodiči a dítětem a přiznává rodičovské oprávnění adoptivním rodičům. Adoptivní rodiče by měli být chorvatskými občany (výjimečně mohou být cizinci, má-li to pro dítě obzvláštní význam), ve věku nejméně 21 let, kteří jsou alespoň o osmnáct let starší než osvojené dítě. Dítě může být osvojeno sezdánými páry a nesezdánými partnery společně, jedním z manželů/partnerů, je-li druhý z manželů/partnerů rodičem nebo adoptivním rodičem, jedním z manželů/partnerů se souhlasem druhého manžela/partnera nebo nesezdanou osobou, která není ani v jiném než manželském svazku. Osvojení může být založeno až do osmnáctých narozenin dítěte a dítě může být osvojeno, pokud splňuje právní požadavky pro osvojení a je-li to v souladu s dobrými životními podmínkami dítěte. Dítě, které dosáhlo dvanácti let, udělí písemný souhlas s osvojením.

Řízení o osvojení vede středisko sociální péče v místě trvalého nebo dočasného bydliště osob, které se mají stát adoptivními rodiči.

Je-li adoptivní rodič nebo dítě cizím státním příslušníkem, může být o osvojení rozhodnuto pouze s předchozím souhlasem ministerstva odpovědného za sociální zabezpečení.

Poslední aktualizace: 19/05/2021

Originální verzi stránky (v jazyce příslušného členského státu) provozuje daný členský stát. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. Evropská komise vylučuje jakoukoli odpovědnost za jakékoli informace nebo údaje obsažené nebo uvedené v tomto dokumentu. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.